

REPUBLIC OF ESTONIA
MINISTRY OF CLIMATE

Keskkonnahoidlikud hanked – hetkeolukord ja tulevikuvaade

Karen Silts

Nõunik/ Rohereformi osakond

24.01.2024

Täna'sed ettekande teemad

- ❑ Struktuurimuutus KLIM – keskkonnahoidlike riigihangete (*KHRH*) koordinatsioon, RHR
- ❑ Riigihangete strateegia – keskkonnahoid
- ❑ KHRH tegevuskava → Väärtuspõhiste hangete tegevuskava
- ❑ Keskkonnahoidlike hangete statistika
- ❑ Delegeeritud õigusaktid (patareid, akud, plast, pakend)
- ❑ KHRH faktilised

Struktuurimuutus

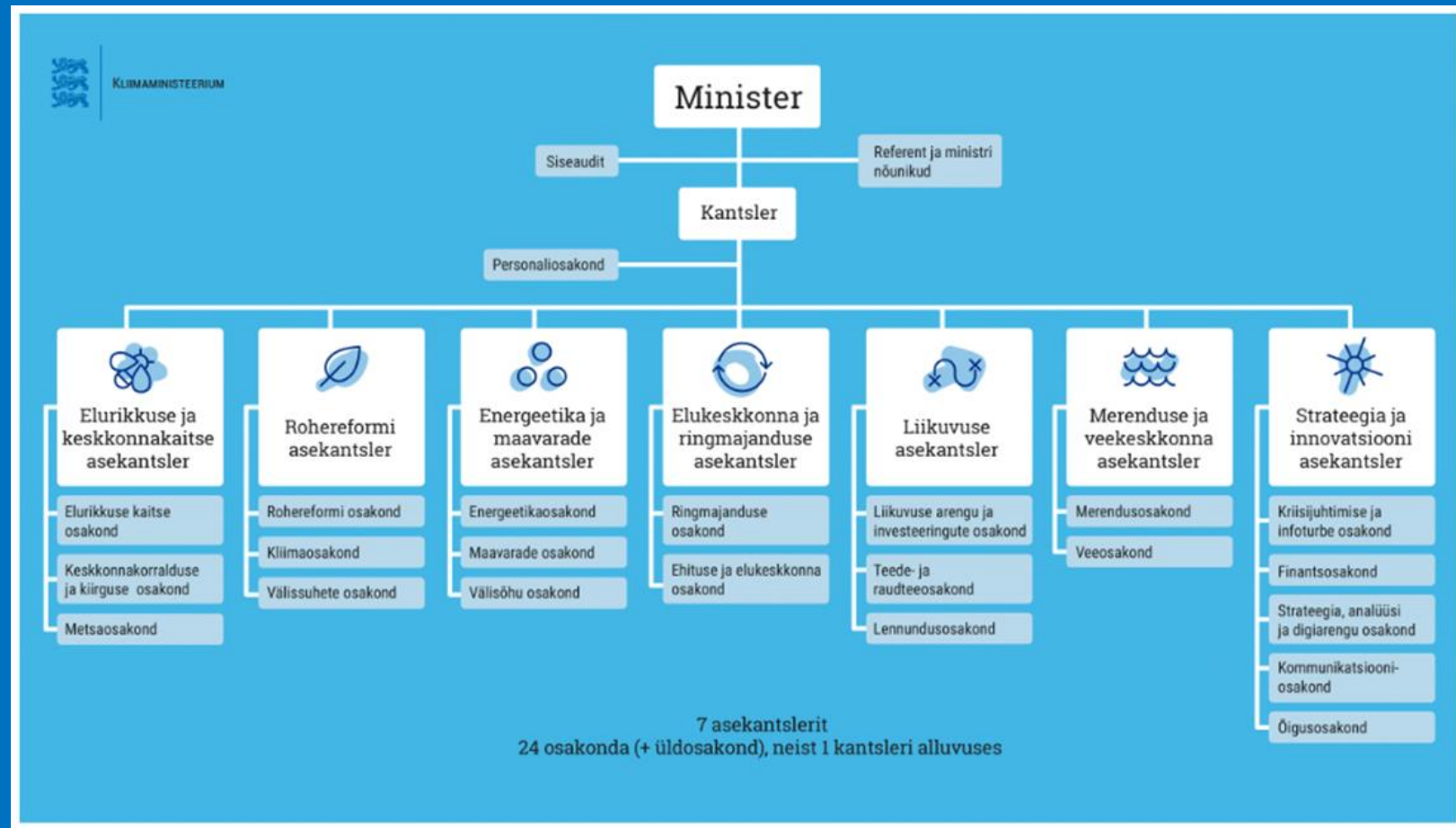
Kliimaministeerium

1. juulist 2023 hakkas

Kliimaministeerium koordineerima
KHRH ringmajanduse osakonnas

ja 1. jaanuarist 2024 asub

keskkonnahoidlike riigihangete
valdkond rohereformi osakonnas

Avaliku sektori kulutused ehitustöödele, asjadele ja teenustele moodustavad suure osa Euroopa tarbimisest **14,55% ELi SKP-st** (2023.a.) ja **Eesti SKP-st 12-14,..%**.

2023. aastal viidi läbi **8896** riigihanget, millest **845** (9,5%) olid keskkonnahoidlikud riigihanked.

Võrreldes 2022. aastaga on KHRH trend olnud kasvav – **240** hanke võrra.

Keskkonnahoidlike riigihangete (KHRH) statistika väljavõte riigihangete registrist

Hange avaldati	Riigihangete arv (tk)	KHRH (tk)	KHRH (%)	RH maksumus (mld euro)	KHRH osakaal kogu hangete maksumuse mahust (%)
2015	10652	614	5,8%	2,5	13,1%
2016	10343	605	5,8%	2,3	15,7%
2017	10374	502	4,8%	2,5	6,8%
2018	7942	234	2,9%	3,0	8,0%
2019	8031	82	1,0%	2,9	2,5%
2020	8329	373	4,5%	4,9	15,6%
2021	8456	466	5,5%	3,5	13,3%
2022	8789	610	6,9%	4,5	16,24%
2023	8896	845	9,5%	...	...%

Riigihangete strateegia e. riigihangete läbiviimise strateegilised põhimõtted

16. Novembril 2023 kinnitas Vabariigi Valitsus Riigihangete strateegia

Kestlikku arengut toetav riigihange on KESKKONNAHOIDLIK

- Hangime keskkonnahoidlikke lahendusi, et vähendada avaliku sektori tarbimisest tekkivat negatiivset keskkonnamõju.
  - Keskkonnahoidlik riigihange stimuleerib tooteinnovatsiooni ja keskkonnahoidlikkust ning aitab luua turgu
  - Erasektor hakkab pakkuma väiksema negatiivse keskkonnamõjuga tooteid, teenuseid ja ehitustöid
  - Avalik sektor kujundab nõudlust
  - Väheneb avaliku sektori keskkonnajalajalg
  - Avalik sektor toimib eeskujuna erasektorile
  - Keskkonnahoidlikud tooted, teenused ja ehitustööd muutuvad normiks ja kättesaadavaks kõigile

Kestlikku arengut toetav riigihange on KESKKONNAHOIDLIK

Kuidas me selle saavutame?

- Hanget ette valmistades kaardistame võimalused keskkonnahoidlike lahenduste valikuks
- Lisame keskkonnahoidlikke kriteeriume tehnilisse kirjeldusse, vastavus-, hindamis-, kvalifitseerimis- ja lepingutingimustesse
- Eelistame tõendatult keskkonnahoidlikke tooteid, teenuseid ja ehitustöid
- Võimalusel kasutame pakkumuste hindamisel olelusringi kulude põhise hindamismetoodikat
- Uusehitiste puhul eelistame vastavalt otstarbekusele puidul põhinevaid lahendusi

Kontrollime keskkonnahoidlikest tingimustest kinnipidamist ka lepingu täitmise faasis

- Kontrollime, kas hankelepingu täitmisel kasutatavad tooted, ained, materjalid ja teenused vastavad pakkumuses esitatud tõenditele ja kinnitustele
- Kontrollime, kas hankelepingut täidetakse pakkumuses toodud tingimustel

KESKKONNAHOID

Mõõtmine ja sihttasemed

Keskkonnahoidlike hangete tegevuskava

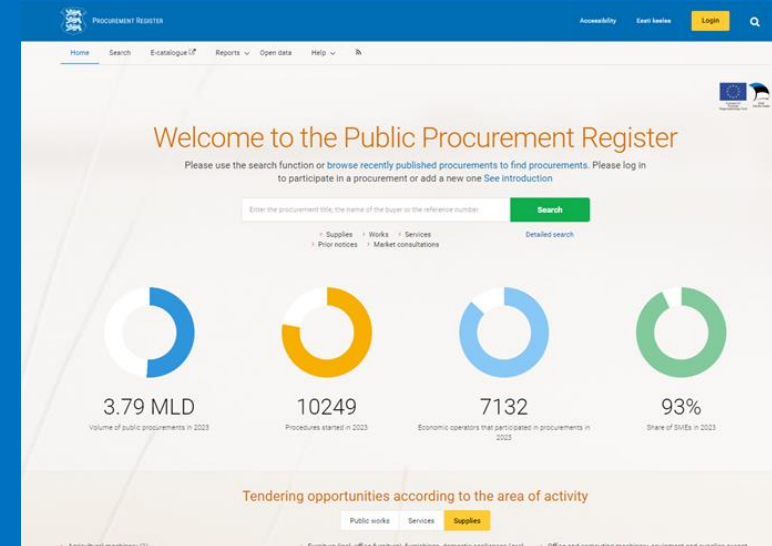
➤ KHRH tegevuskava projekti peab esitama Rahandusministeeriumile 30.06.2024.

- Strateegiline suundumus
- õiguslik raamistik
- koolitused ja teadlikkuse suurendamine
- hankemenetlused
- andmekogumine ja hindamine
- tehniline tugi
- aruandlus.....

E-riigihangete registri arendused

- 12. mai 2023 tulid kasutusele sõidukite e-vormid
- Alates 27. juulist 2023 saab lisada KH tingimusi lisaks vastavustingimustena ka TK, kvalifitseerimistingimustena, lepingu tingimustena, hindamiskriteeriumitena
- Nüüd on selge eraldus kohustuslike KH tingimuste ja valikkriteeriumite vahel

E-riigihangete registri arendused

biodiv-eco	Bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine
circ-econ	Üleminek ringmajandusele
clim-adapt	Kliimamuutustega kohanemine
clim-mitig	Kliimamuutuste leevendamine
other	Muud
pollu-prev	Reostuse vältimine ja kontroll
water-mar	Vee- ja mereressursside säästev kasutamine ja kaitse

Puhtad sõidukid

Hange kuulub direktiivi 2009/33/EÜ reguleerimisalasse (puhtad sõidukid): Jah Ei

Puhaste sõidukite direktiivi lepingu tüüp: * Sõiduki ost, liising või rent Reisijate maanteetranspordi teenused Muu teenusleping

Sõiduki kategooria: * Kergeveok (M1, M2, N1)

Sõidukid:

Heiteta sõidukid:

Keskkonnasõbralikud sõidukid:

Buss (M3)

Veoauto (N2, N3)

M1

Sõidukid:

Heiteta sõidukid:

Keskkonnasõbralikud sõidukid:

M2

N1

N2

N3

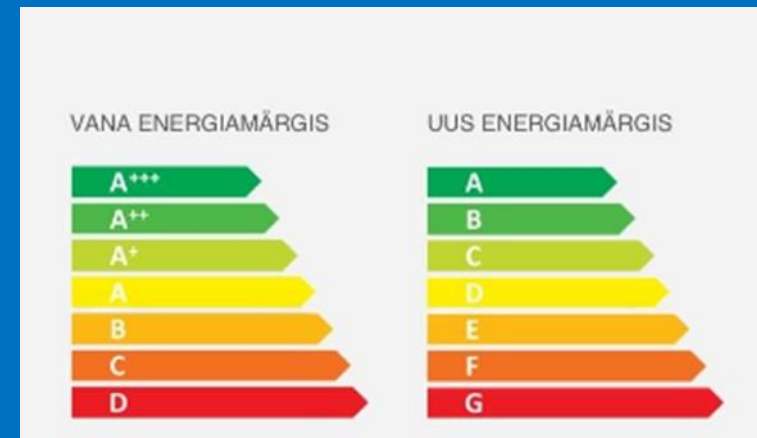
Delegeeritud õigusaktid

- Energiatõhususe direktiiv 2023/179
- Patareide ja akude määrus 2023/1542
- Ökodesaini määrus
- Ehitustoodete määrus
- Pakendi ja pakendijäätmete määrus
- Kestlik toidu hankimine
- .....tekstiil

Energiatõhususe direktiiv 2023/1791 (Energy Efficiency (EED))

Jõustus 10. oktoobril 2023; ülevõtmise aeg 10. oktoober 2025

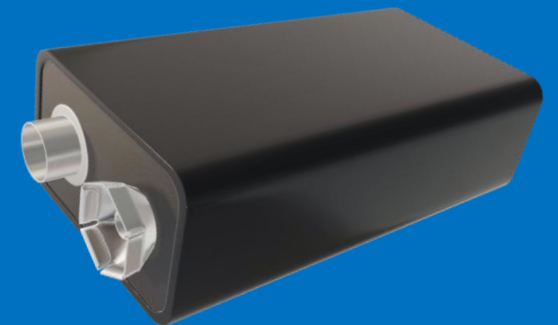
- Peamised sätted:
  - Energiatõhusus jääb kriisi ja kliimaeesmärkide pikaajaliseks vastuseks – uus siduv ELi energiatõhususe eesmärk ja näitlikud riiklikud panused: 11,7% aastaks 2030, esmase ja lõppenergia tarbimise vähendamine.
  - 'Energiatõhususe esmalt' põhimõte, muutes selle poliitika ja investeerimisotsuste lahutamatuks osaks.
  - Tugevdatud kohustus saavutada lõppkasutuse energiasääst 2030. aastaks 1,9% (keskmine 1,49% aastatel 2024–2030), välja arvatud otsesest fossiilkütuste põletamisest tulenevad säästud.
- KHRH seisukohast lähtuvalt energiatõhususe direktiiv kohustab avalikku sektorit hankima energiatõhusalt:
  - Osta tooteid kõrge energiamärgistusega klassides
  - Osta ja rentida liginullenergiahooned
  - Järgida ökodisaini kriteeriumeid

Patareide ja akude määrus 2023/1542

Artikkel 85 EL KHRH määrusest sätestab:

- Üldine kohustus: Avaliku sektori hankijad peavad soetama patareisid või patareisid sisaldavaid tooteid, võttes arvesse nende patareide keskkonnamõjusid nende elutsükli jooksul, eesmärgiga tagada, et sellised mõjud oleksid minimeeritud.
- Alates 12 kuust pärast esimese jätkuva jätkusuutlikkuse nõuetele vastava delegeeritud õigusakti jõustumist (artiklid 7–10), peavad Euroopa Liidu avalikud ostjad soetama patareisid või patareisid sisaldavaid tooteid, millel on oluliselt madalam keskkonnamõju kogu nende elutsükli jooksul, viidates nendele kriteeriumidele tehnilistes kirjeldustes ja hindamiskriteeriumites.
- Komisjon peab võtma vastu delegeeritud õigusaktid, mis kehtestavad riigihangete hindamiskriteeriumid, alates 12 kuust pärast viimase jätkusuutlikkuse nõuetele vastava delegeeritud õigusakti vastuvõtmist.

KUHU JÕUAB SINU PATAREI?

Päästa loodus! Vii vanad patareid ja akud kogumiskasti, mille leiad lähimast müügikohast või aadressilt kuhuviaa.ee

Kogumiskasti jõudnud patareidest tehakse uusi patareid, kodutehnikat ja erinevaid tarbeesemeid. Nii annad oma panuse, et säästa väärtuslikke metalle ja maavarasid!

SEGAOLME –
VÄÄRTUSLIKU MATERJALI KADU

MAAVARADE
KAEVANDAMINE
(PLII, NIKKEL,
LIITIUM)

LIIGITI KOGUMINE
JA VÄÄRTUSLIKU
MATERJALI
KORDUSKASUTUS

PATAREI
ELU LÖPP

MATERJALI JA
TOOTE DISAIN

PATAREI
TOOTMINE

MÜÜK JA
KASUTUS

KESKKONNAMINISTEERIUM

Ökodisaini jätkusuutlike toodete määrus

Komisjoni ettepanek: märts 2022 - ajutine kokkulepe: detsember 2023

- Kõik siseturul olevad tooted peavad vastama ökodisaini nõuetele (vastupidavus, usaldusväärsus, korduskasutatavus, täiendatavus, parandatavus jne), mis määratakse kindlaks delegeeritud õigusaktides erinevate tootegruppide jaoks.
- Digitaalse tootepassi tutvustamine konkreetsete tootegruppide jaoks.
- Turujärelevalve - asutuste volitamine nõudma veebiturult toodete eemaldamist, mis ei vasta ökodisaini nõuetele;
- Teostusaktide kehtestamine ökodisaini nõuete kohta avalikele hankelepingutele;
- Liikmesriikidel on lubatud anda tarbijatele stiimuleid säästlike valikute tegemiseks;
- Komisjoni kutsutakse prioriteetseks seadma 2024.-2027. aasta esimese töökava raames järgmised tooted: **raud, teras, alumiinium, tekstiilid, eriti rõivad ja jalatsid, mööbel, sealhulgas madratsid, rehvid, pesuvahendid, värvid, määrdeained, keemiatooted, energiaga seotud tooted ja IKT-tooted ning muud elektroonikatooted.**

Ökodisaini jätkusuutlike toodete määrus

Komisjoni ettepanek: märts 2022 - ajutine kokkulepe: detsember 2023

Artikkel 58 - KHRH

Komisjonile antakse volitus võtta vastu rakendusakte, milles sätestatakse minimaalsed KHRH-nõuded:

- Kooskõlas ökodisaini nõuetega, mis on kehtestatud delegeeritud õigusaktiga.
- Võttes tehniliste spetsifikatsioonide (TS), hindamiskriteeriumide (AC), hangete täitmise tingimuste või eesmärkide vormi.
- TS põhineb kahe kõrgeima sooritusklassi, kõrgeimate punktisummade või vajaduse korral parimate võimalike sooritusnäitajate alusel, mis määratakse kindlaks delegeeritud õigusaktides.
- Hindamiskriteeriumid peaksid vajaduse korral sisaldama hindamisprotsessis minimaalset kaalu, vahemikus 15% kuni 30%, soosides kõige keskkonnasõbralikumate toodete valikut.
- Eesmärke tuleks nõuda aastasel või mitmeaastasel alusel ning need peaksid hõlmama vähemalt 50% hangetest, mis viiakse läbi hankeasutuste või -üksuste tasandil või kogutakse riiklikul tasandil, kasutades kõige jätkusuutlikumaid tooteid.

Ehitustoodete määrus

Komisjoni ettepanek: märts 2022 - ajutine kokkulepe, detsember 2023

- Uuendatud ulatus (kasutatud ja 3D-printitud ehitustooted).
- Komisjonile antakse õigus võtta vastu tehnilisi spetsifikatsioone juhtudel, kui standardiseerimissüsteem ei toimi, ja kehtestada tootenõuded.
- Sätestatakse uued keskkonna-, funktsionaalsus- ja ohutusnõuded toodetele.
- Edasine ELi ühtlustamine, arvestades liikmesriikide "imperatiivseid reguleerivaid vajadusi" tervise, ohutuse või keskkonnakaitse, sealhulgas kliima osas.
- Tootjad peavad esitama vastavusdeklaratsiooni tootenõuetele lisaks tootmiseklaratsioonile (võimalus anda teavet elektrooniliste vahendite abil).
- Määratletakse loetelu üldistest jätkusuutlikkuse nõuetest, mida saab täiendavalt määratleda komisjon.
- Lihtsustamise ja vabastamise sätted mikroettevõtetele.
- Harmoneerub ökodisaini nõuete määrusega jätkusuutlike toodete jaoks kliima ja keskkonnavalase jätkusuutlikkuse ning digitaalse tootepassi osas.

Ehitustoodete määrus

Komisjoni ettepanek: märts 2022 - ajutine kokkulepe, detsember 2023

Artikkel 84 - KHRH

- Komisjonile antakse volitus võtta vastu delegeeritud õigusakte, milles sätestatakse minimaalsed KHRH-nõuded:
- Toodetele, mis on harmoneeritud (selle toote jaoks on olemas standardid, lävendid ja klassid).
- Võttes tehniliste spetsifikatsioonide (TS), hindamiskriteeriumide (AC), lepingu täitmise tingimuste või valikukriteeriumide vormi.
- Esimese delegeeritud õigusakti ettevalmistamise mõjuhinna tuleks käivitada enne 31. detsembrit 2026.
- Erandid: õigustatud põhjustel ja eelnevalt turukonsultatsioonide läbiviimise järel võivad avalikud ostjad kalduda kõrvale CPR sätetest järgmistel juhtudel:
  - kui konkurentsi tagamiseks pole piisavalt pakkumisi
  - kui sobivaid pakkumisi pole saadud
  - kui lepingu lõpphind ületab 10% ulatuses hinnangulist kulu
  - Erandite kasutamisest tuleb teavitada!

Pakendi ja pakendijäätmete määrus

Artikkel 57

- KHRH tingimused rakenduvad, kui pakend või pakendatud tooted moodustavad hinnangulisest lepinguväärtusest või lepinguga seotud toodete väärtusest üle 30%.
- KH nõuded võtavad vormi tehniliste spetsifikatsioonide, valikukriteeriumide ja lepingu täitmise tingimustena.
- Avaliku sektori hankijatel on võimalik kõrvale kalduda KHRH kohustuslikest nõuetest julgeoleku või rahvatervise alusel või juhul, kui need põhjustaksid lahendamatuid tehnilisi raskusi.

Kestlikud toiduhanked

Indikatiivsed plaanid ....2025. a.

- Kriteeriumid, mis hõlmavad kestlikku keskkonna-, sotsiaalset, tervise- ja majanduslikku mõõdet.
- Eelnõu KHRH kriteeriume arutatakse töötubades pädevate asutuste ja osalejatega.
- Kriteeriumid peavad olema kooskõlas olemasolevate vabatahtlike ELi KHRH kriteeriumide ja kehtivate regulatiivsete standarditega.
- Sisaldama sätteid toiduinfo, loomade heaolu ja ELi turustusstandardite kohta tarbijatele.
- ELi võrgustiku loomine riiklikele fookuspunktidele avalike toiduhankete ja madala lävendiga võrgustiku loomiseks kohalikele / piirkondlikele avalikele toiduhankespetsialistidele.

Euroopa Komisjoni poolt lähiajal tulemas

- KHRH kriteeriumid hoonetele: lõplikud sisehindamised on käimas. KHRH nõustamiskomisjoniga konsulteeritakse enne komisjoni teenistuste vahelist konsultatsiooni käivitamist.
- KHRH käsiraamat trükitud paberile: käsiraamat on avaldamiseks valmis.
- KHRH käsiraamat graafikapaberile ja pehmepaberile: käsiraamat on avaldamiseks valmis.
- KHRH käsiraamat imavate hügieenitoodete kohta: avaldamiseks on käimas viimased ettevalmistused.
- KHRH käsiraamat korduskasutatavate menstruaaltasside kohta: töö on käimas.

Teedehituse näide – Fibenol OÜ

- Piloodid Imavere katsetehases oktoober 2022 ja juuni 2023
- Asfaldi koostises asendatakse osaliselt bituumen loodusliku sideaine - ligniiniga

Hetkel on töös

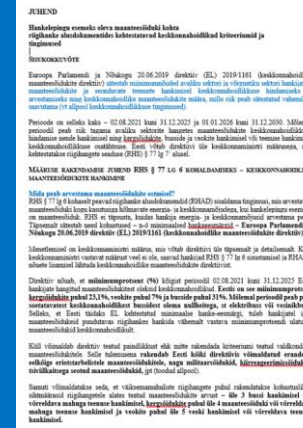
Mitteametlikule kooskõlastamisele on minemas:

- Teevalgustus ja foorid
- Kujutise reprodutseerimise seadmed

Uued materjalid

- Sõidukite määruse nr 6 juhis:
<https://kliimaministerium.ee/media/11415/download>
- KHRH faktilehed:
  - Keskkonnahoidlikud nõuded puhastusteenustele ja –toodetele
  - Keskkonnahoidlikud nõuded IT-seadmetele
  - Keskkonnahoidlikud nõuded koopia- ja joonestuspaberile
  - Keskkonnahoidlikud nõuded mööblile
  - Keskkonnahoidlikud nõuded maantee sõidukitele
  - Faktileht REACH ainete kohta

REPUBLIC OF ESTONIA
MINISTRY OF CLIMATE

Täna kuulamast!

karen.silts@kliimaministeerium.ee

KHRH veebileht: <https://kliimaministeerium.ee/keskkonnahoidlikud-riigihanked>